

Ольга СМОЛЬНИЦЬКА – науковець, письменниця, перекладачка, літературний критик, журналістка. Член Національної спілки письменників України (із 2012).

Народилася 7 червня 1987 р. у місті Сімферополі (АР Крим, Україна). 2009 р. закінчила з відзнакою факультет української філології та українознавства Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, отримавши кваліфікацію «Магістр філології. Викладач української мови і літератури». Продовжила навчання в аспірантурі на кафедрі української філософії та культури філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю 09.00.12 – українознавство (філософські науки). 2013 р. успішно захистила дисертацію на здобуття ступеня кандидата філософських наук. Працює на посаді старшого наукового співробітника відділу української філології Науково-дослідного інституту українознавства МОН України (м. Київ). Мешкає в місті Бучі Київської області.

Авторка семи українськомовних книг: індивідуальної монографії «Філософсько-методологічні засади літературознавчих досліджень в Київському університеті кінця ХІХ – початку ХХ ст.» (2013), поетичних збірок «Ангел ночі», «Відищукаю мінливу комету» (обидві 2009), «Чорний метелик» (2010), «Мандрівник» (2011); книги телесценаріїв, есеїв, статей «У пошуках коріння» (2010), «Лілеї для Ніли» (2012, пам'яті Ніли Зборовської). Вірші її телевізійні сценарії перекладені іспанською, німецькою, польською, португальською мовами. Публікувалась у Бразилії, Німеччині, Польщі, Словаччині.

Володарка багатьох літературних відзнак і нагород: лауреат премії імені Богдана-Ігоря Антонича за 2008 р. (львівське видавництво «Каменярь»); усеукраїнського альманаху «Нова проза» (2008) у м. Луцьку за твір «Казка завтрашнього дня», номінація «Краща публікація-2008»; премії АРК «За наукові досягнення у сфері пріоритетних напрямків розвитку Криму» (2009); Міжнародної україно-німецької премії імені Олеса Гончара в номінації «Поезія» (2010) – за добірку «Остання жриця»; Всеукраїнського поетичного вернісажу «Троянди й виноград-2012»; 3-го конкурсу премії «Метарфог», присвяченого 400-літтю НАУКМА (за добірку «3 ірландських англословних поетів») (2014), 4-го конкурсу премії «Метарфог» (за добірку «3 англійських поетів» і «3 польських поетів») (2015), Четвертого Всеукраїнського конкурсу урбаністичної поезії «Урба-Перехрестя-2015» (за добірку «Приборкання пристрастей»), а також у номінації «Краще виконання власної поезії» (перемога в очному турі Всеукраїнського конкурсу урбаністичної поезії «УРБА-Перехрестя-2015»). Має сертифікат учасника конкурсу поетичних перекладів (до 150-річчя з дня народження Ред'ярда Кіплінга, «Навчальна книга – Богдан» – «The Kipling Society») (2015) тощо.

Пропонуємо читачам альманаху «Рідний край» добірку перекладів талановитої авторки.

ТРОЯНДА І ГОСТРОЛИСТ, АБО ТАКА РІЗНА ПОЕЗІЯ АНГЛІЙЦІВ І КЕЛЬТІВ

Художні переклади

ЛЕДІ МЕРІ ВОРТЛІ МОНТЕГІО (МОНТАГІО) (Lady Mary Wortley Montagu, 1689–1762)

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧКИ. Англійська письменниця, мандрівниця. Походила з дуже освіченої герцогської родини П'єрпонт. Дружина посла Британської імперії в Османській імперії. Текстова спадщина леді Монтегіо – поезії та корпус «Турецьких листів», цінних як перше європейське жіноче свідчення про Схід.

З Османської імперії леді Мері Монтегіо привезла прогресивний на той час засіб для щеплення віспи.

СЛАВЕНЬ МІСЯЦЮ (“A Hymn to the Moon”)

Переклад з англійської

О божество тасмних чар нічних,
Скеруй мій крок у покрив лісовий;
Свідомий свідку невідомих втіх,
Наперсник Муз, Кохання вартовий!

Тобі печаль повідавши свою,
Сама блукаю в променях блідих,
Безхмарний мир в осяянім гаю,
Ти провідник і друг доріг моїх.

О королево, у височині,
Ендиміона чар твій полонив;
Вуаллю риси сховані нічні
У величі та холоді богів.

**ЛОРД ДЖОРДЖ ГОРДОН
НОЕЛ БАЙРОН**
(Lord George Gordon Noel Byron, 1788–1824)

КЕФАЛОНСЬКИЙ ЩОДЕННИК
(“Journal in Cephalonia”)

Переклад з англійської

Прокинувся мертвий – чи б тепер я снів?
Знов прях з тираном – чи скоритись міг?
Врожай достиг – чи я зречуся жнив?
І не дрімаю, бо у ложі – гліг;
Щодня сурма пробуджує мій слух,
І в серці знов луна...

19 червня 1823 р.

ЕМІЛІ ДЖЕЙН БРОНТЕ
(Emily Jane Brontë, 1818–1848)

КОХАННЯ І ДРУЖБА
(“Love and Friendship”)

Переклад з англійської

Кохання – неначе шипшини квітки,
А дружба – немов гостролист, –
І падуб зів’яне, як ружа буя,
Але: чий надійніший цвіт?

Солодкі шипшини квітки навесні,
І пахощі влітку – чуда;
Але знов настане морозна зима –
І хто пишну ружу згада?

Шипшину зневаж недоречну тепер,
Бо падуб – оздоба твоя:
Ось грудень настав – кожен паросток вмер,
Та зелень гірлянди буя.

ДЖОН ГОЛЛАНД
(Mr. John Holland)

ГАВРІЙЛОВІ ХОРТИ
(“The Gabriel hounds”)

Переклад з англійської

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧКИ. Навіть звичайні жителі сільської місцевості, непрофесійні поети, могли ство-

рювати гарні сонети на позначення надприродних почуттів. Доказом цьому – вірш Джона Голланда – англійця із Шеффілда. Про цю людину нічого не відомо, крім його свідчень (він був інформантом фольклористів) і залишеної ним поезії про Дикі Лови: у різних регіонах Англії бурю або інші стихійні явища пояснювали тим, що це Один (Вотан, Воден), король Артур, прокляті герої, фейрі (потойбічні істоти) або навіть архангел Гавриїл мчать свою зграю. У Скандинавії це Астардрейя – виправа валькірій та інших міфічних істот; у кельтів – сіди тощо. Вільям Гендерсон (William Henderson, 1813–1891) у книзі «Замітки про фольклор у північних графствах Англії та на Пограниччі» (“Notes on the folk-lore of the Northern Counties of England and the Borders”, 1879) пише: «У листі покійного містера Голланда, з Шеффілда, від 28 березня 1861 р., є така згадка про ці дикі лови, із сонетом про них, де передані особисті відчуття оповідача: „Я ніколи не забуду враження, яке виникло у моїй свідомості, пробуджене гавканням цих Гавриїлових хортів, коли я минав парафіяльну церкву в Шеффілді однієї непроглядно-темної і дуже тихої ночі. Звук достеменно нагадував полювання дюжини гончаків, що мчали у погоню, але не такий гучний, і невблаганно навіював думки про надприродне”».

Розповідала матінка не раз,
Як біг почула зграї Гавриїла –
В тім неземнім звучанні – тайни сили,
Що слух вловив серед нічних блукань;
Шепочучи рятунок замовлянь,
З тремтінням чув нерідко селянин,
Як птах нічний провіщує загин
Чи мор – самими нотками співань.
Опівночі, в покрові темноти,
Мене злякали ті, хто мчав шалено.
Я теж це чув – і стверджую напевно,
Що то незримі гавкали хорти.
І я збагнув, хоч місяць не світив:
Мисливець-привид зграю гнав хортів.

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧКИ. Автор праці В. Гендерсон спирається на орнітолога Яррелла (Mr. Yarell), який дає пояснення цьому надприродному явищу. Напевно, оповідач зіткнувся з міграцією гуменників – водоплавних птахів, різновиду сірих гусей. Зграї летять на південь, частково із Шотландії та її островів, але переважно зі Скандинавії: «Вони обирають темні ночі для міграції, а крик їхній голосний і дуже специфічний. Це спостерігалось в кожній частині Англії – у Норфолку, у Глочестерширі, і далі на заході, як-от у Корнваллі». Зрозуміло, що самотня людина темної тихої ночі, зачувши раптові голосні крики так близько від себе, злякалась і вирішила, що це потойбічні істоти.

РОБЕРТ БЕРНС
(Robert Burns, 1759–1796)**ШЛА О'НІЛ**
(“Shelagh O’Neal”)*Переклад з англійської*

Як я молодим залицявся до неї,
Її вчарував – бачив це небосхил! –
Та краще з утіх голос був слів моїх:
«Чи вийдеш за мене, о Шіло О'Ніл?»
Слова успіх мали, ми парою стали,
Але я терпіти не мав більше сил:
Вона лютувала і репетувала,
Тож кинув я віскі та Шілу О'Ніл.

І з серцем розбитим, і з тілом неситим
Подався до Фрідріха армії я;
Ні чорт, ані бомби не вклали до гробу
Мене, тож була доля добра моя.
Я в битву ліз кожну, де можна й не можна,
І чув артилерії грім між могил,
Та навіть у горі – вам дякую, зорі! –
Не чув язичка, як у Шіли О'Ніл!

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧКИ. Авторство Р. Бернса стосовно цього вірша до ХХ ст. вважалося сумнівним. Мову Бернса не можна остаточно ідентифікувати зі скотс або якимсь діалектом (наприклад, до-риком), тому що поет творив власну мову.

З англійської ірландської поезії**ЛАЙОНЕЛ ДЖОНСОН**
(Lionel Pigot Johnson, 1867–1902)

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧКИ. Його творчість ідентифікують і з англійською літературою, називають етнічним англійцем (народився в містечку Бродстейрз, Broadstairs, графство Кент). Проте у віршах автор також осідував Ірландію. 1891 р. поет приїняв католицизм.

ЧЕРВОНИЙ ВІТРЕ
(“The Red Wind”)*Переклад з англійської*

Червоний Вітре Східних Меж,
Червоний Вітре, кров і крик;
Коли ж нарешті відведеш
Свій бурі й страдництва потік?

Червоний Вітре із морів,
Ти бич для нас, ти кара й страх!
Який би янгол зупинив
Залізної правиці змах?

Червоний Вітре, чий наказ
Наслав крилатий вогневій?

О племінь ночі – плач не згас!
Назви ім'я – хто Владар твій?

Червоний Вітре! чий наказ
Огнем опалює серця?
Хто літ жене твій повсякчас
І душі мучить до кінця?

Червоний Вітре! Лет ясний
Навіяв Захід – Парадиз!
Цей легіт вічний супокій
Нам, душам змореним, приніс.

Червоний Вітре Східних Меж!
Згаса палючий подих твій,
О Вітре мору і пожеж,
Твій ворог – Райський вітровій!

Червоний Вітре! Божий Глас
Почуй, хай твій пощезне слід.
Хай Іннісфейл вітає час –
Гостинний Захід Гесперид.

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧКИ. Тут і біблійна образність (*Pour Winds of Paradise* – антитеза Червоному Вітру, в якому вгадується пекло), і протиставлення племінного, ворожого Сходу – ясному, душеспасенному Заходу (*West, Hesperian*), і сама Ірландія: *our holy land; Innisfail* (жіночого роду) – від *Inis Fáil* – застаріла поетична назва (метонімія) Ірландії, синонім до «Ерін», *inis* – староірл. «острів» (лексема є й у валлійській мові, *Ynys*, згадується в кельтській міфології). До речі, Іннісфейл – популярна назва, дана емігрантами містам у Австралії та Канаді (штат Альберта). *Hesperian* дослівно означає «західний», проте для поетичності й асоціації з міфологією вжито обидва семантичні поля – «Захід» і «Гесперида» (адже Геспер – дослівно «вечірня зірка», Венера, а Захід асоціюється із присмерком, бо сонце сідає на заході; до того ж самі Гесперида жили за океаном – пізніші версії міфу – в Гіперборей, на Півночі, – а описані Л. Джонсоном райські вітри прилетіли з далеких країв; у принципі, є подібні риси в Парадизу та вічно юної країни насолод Гіперборей).

ДОНАХ МАКДОНАХ
(Donagh MacDonagh, 1912–1968)**ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗАВОЙОВНИКАМ**
(“Warning to Conquerors”)*Переклад з англійської*

Ось край лежить, в якому норманські вежі
Безблагодатні, тьмарений їх зір,
Де страх утіху гнав; солома вкрила межі –
Ось плата перемоги з давніх пір.

Вони прийшли й перемогли, а потім у століттях
Зростає дедалі страх подовжених облич,

Тоді як вороги в своїх співали клітях
Про зміцнення твердинь усю чування ніч.

Полин, а ще осот – ось що норманським нивам,
Корови в залах, там, де гельська не луна,
За арфи і прядіння переливом
Їх спів минув, як і співецькі імена;

І втратили загарбане. Край мирний
Їх, як і данців, саксів, поглина.
Та збереглися брови, зір невпинний –
Лише обличчя, та ще й імена.

Народні балади: Англія і Шотландія
Сакси і кельти
Англійська балада

ОПОВІДЬ ПРО СЕРА ВІЛЬЯМА
СТЕНЛІ, ВКЛЮЧАЮЧИ ЙОГО
ДВАДЦЯТИОДНОРІЧНУ МАНДРІВКУ
БІЛЬШОЮ ЧАСТИНОЮ СВІТУ
І ЙОГО БЛАГОПОЛУЧНЕ
ПОВЕРНЕННЯ ДО ЛЕТЕМ-ГОЛЛУ

**(“Sir William Stanley’s garland; containing
his twenty-one years’ travel through most
parts of the world, and his safe return
to Latham-Hall”)**

Переклад з англійської формою оригіналу

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧКИ. Мова цієї балади літературна. Вочевидь, текст книжного походження. Датовано 1800 р., видано 1801 р. Описані фантастично-гіперболічні пригоди приписуються у фольклорі різним героям.

Персонажі балади – реальні. Вільям Стенлі, шостий граф Дербі (1561–1642), син Генрі Стенлі, четвертого графа Дербі, і леді Маргарет Кліффорд, один із гіпотетичних «претендентів» на «звання» Шекспіра. Але можна з більшою ймовірністю стверджувати, що сам граф став прототипом принаймні одного шекспірівського твору: весілля Стенлі з Елізабет де Вер (дочкою Едварда де Вера, сімнадцятого графа Оксфорда і ще одного «претендента» на «звання» Великого Барда!) надихнуло Шекспіра на комедію «Сон літньої ночі».

Цікаво, що мати Генрі була передбачуваною спадкоємицею після Єлизавети I із 1578-го до своєї смерті 1596 р. Старший брат Вільяма, Фердинандо Стенлі, п’ятий граф Дербі, умер раніше, аніж успадкував престол. Сам Вільям із 1582 р. мандрував – зокрема, навчався в університетах Франції, був членом посольства, знав короля Генріха III. Є версія, що під час мандрівок Європою Стенлі супроводжував молодий Джон Данн (Донн).

Біографія Вільяма Стенлі справді гідна пера творця балад. Його життя сповнене пригод. Напри-

клад, Італією граф мандрував, переодягнувшись ченцем. У Єгипті вбив тигра. А в Туреччині ледь не був страчений за нібито паплюження пророка Мухаммада і ревний захист християнства. Графа врятувала шляхетна мусульманка, бажаючи вийти заміж за нього. Але Стенлі покинув її по дорозі до Москви, а далі вирушив до Гренландії. Із «зеленої землі» Вільям повернувся на китобійному судні.

У баладі сказано, що сер Вільям Стенлі мандрував «тричі по сім» років, тобто двадцять один рік. Насправді його мандрівка тривала три роки.

Мотив невпізнаності героя на Батьківщині, а також завітний знак (перстень) – також поширені елементи балад та інших фольклорних жанрів.

Старий граф, якому в рідному маєтку Вільям довіряє поганою якістю напою, – вочевидь, батько героя, який не впізнає сина. Натомість істину доносить старий слуга, Голланд.

У тексті московський цар уперто називається «імператором», а цариця – «імператрицею», хоч відповідно до епохи сера Вільяма це, звичайно, анахронізм. Але треба врахувати, що балада створена у XIX ст. У перекладі я майже скрізь пишу «цар».

Географія мандрів у баладі строката. Зокрема, в одній строфі сказано, що герой поїхав до Італії, до Рима й Верхньої Німеччини. Верхня Німеччина (“High Germany”) згадана поряд із Римом, можливо, тому, що була провінцією Римської імперії.

Нижні Землі, де опинився Стенлі, в оригіналі називаються “the Low Country”. У названому випадку це історичні Нідерланди, тобто краї, із яких сучасним Нідерландам належать не всі території.

Слово “garland” у заголовку має кілька значень: «вінок», «гірлянда», «вінок переможця», «приз», «пальма першості», але це ще й застарілий відповідник слову «антологія». Якщо взяти останній варіант, то це може бути збірка розповідей про пригоди Стенлі.

У Ланкаширі лорд один,
Був гідний лорд, славетний пан,
Йому належав Летем-Голл,
Граф Дербі – прізвисьце і сан.

Він мав шляхетних двох синів,
Велику втіху мав у них,
Він у добрі плекав дітей,
Доклавши мудрих знань своїх.

Найстарший добрий був лорд Стрендж,
Лорд Фердинандо – вищий сан;
Найменший звався сер Вільям Стенлі,
Шляхетний і звитязний пан.

Та ось настав раптово день,
Як звівся сер Вільям з колін,
Зухвало кинув батька він,
Щоб до чужих пливти країн.

І каже батько: «Дозвіл дам,
Мій сину Вілле, до трьох літ,
І досить злота-срібла дам,
Щоб жив розкішно і без бід,

Та персня ти мого візьми,
І бережи його, сховай;
І як позбудешся чогось,
Все поверну я, так і знай».

Сер Вільям кинув Летем-Голл,
І діл у Летемі лишив,
І вибрав він за море слуг
У мандри до чужих країв.

Та як на палубу ступив,
Шепнув з молінням він таким:
«Клянуся Вічному Творцю:
Хай років буде тричі сім.

Перш ніж до Англії вернись,
Ступлю я на англійський ґрунт,
Двадцять один хай рік мине,
Перш ніж я опинюся тут».

Поплив до Франції Вільям,
Де танці з мовою вивчав;
І не прожив там і трьох літ, –
Навчився мови й різних справ.

В Іспанію Вільям поплив,
Іспанську мову він вивчав, –
Там і півроку не провів, –
Здалось, що вік перебував.

Плив до Італії, у Рим,
Верхньонімецький бачив край,
Щоб все пізнати навкруги,
Утіх побачити розмай.

В Німеччині та Римі він
Три роки був там, не верта,
А далі до Єгипту плив,
Такий був намір і мета.

Пробув там року півтора,
Вільяма гречно прийняли, –
Король Марокко й почет весь,
І до берберів попливли.

При берберійському дворі
Два повні роки проліта,
В Росію Вільям далі плив –
Царя з царицею віта.

Йому там стрівся доктор Ді
(Йому Манчестер рідний дім),
Вільяма Стенлі добре знав,
Давно не бачився він з ним.

«О Вільяме, який талан
Заніс тебе у ці моря?» –
«Мандрую, – Вільям одповів, –
Чи відведеш ти до царя?» –

«Я царський лікар, – мовив друг, –
Я лікував хвороби ніг,
Я сам правителя зцілив,
Ніхто з англійців так не зміг».

Представив сера він царю –
Той царствено стрів мандрівця,
І золотом-сріблом наділив, –
На сім літ буде до кінця.

Та був там Вільям до трьох літ,
При імператорським дворі,
А далі вирушив у путь,
До Віфлеємської зорі.

Прекрасний був Єрусалим,
Де наш Спаситель смерть прийняв.
Вільям питав, чи так було,
І кожен «так» одповідав.

Є Древо тут, – казали всі, –
Де смерть прийняв Син Тесляра.
«Це мій Спаситель, – Вільям рік, –
Він за мої гріхи вмира».

Півроку Вільям там пробув,
Возносив до Хреста плачі,
І до Туреччини поплив,
Та постраждав, там живучи.

Константинополь бачив він,
Та Вільяма скарав Султан, –
За віру вмерти мав Вільям,
За віру кинутий в зиндан.

«Перш ніж зречуся Бога я,
І Агнця милого, й Христа,
Який за мене постраждав, –
Найгірша смерть мене віта.

Прощайте, о мої батьки,
Мій Летем-Голле, прощавай, –
Хіба їм знать, що я в тюрмі,
Що в рабство проданий – і край».

Та пані поряд там пройшла,
Почула: Вільям там стогнав, –
І до Султана вируша,
Щоб їй англійця врятував.

«О зглянься, володарю мій,
Ти всемогутній, можеш все!
Життя англійцю подаруй, –
Для мене слово хай спасе,

Хай буду жінкою йому, –
Магометанство прийме він, –
Мене до себе забере,
Безпечно до своїх країн».

«Я милую, прекрасна пані,
До серця зглянуся твого,
Та хай одружиться з тобою –
А то повішу я його».

Приходить пані до в'язниці,
Де бідний мучився Вільям:
«Радій, шанований англійцю:
Я, може, порятунок дам,

Якщо одружишся зі мною
І нареченою назвеш,
І до своєї Батьківщини
Мене з собою забере».

«Не можу, – мовив їй сер Вільям, –
Узяти жодну я з жінок,
Бо маю в Англії дружину,
Мої там троє діточок».

Цей Вільямів шляхетний вчинок
До краю пані засмутив,
Дала йому п'ять сотень фунтів,
Щоб вернув до своїх країв.

Та лиш півроку промайнуло,
Як Вільям із темниці втік, –
Він до Гренландії рушає,
Де натерпівся чоловік.

Бо там три місяці лиш морок,
Куди сер Вільям пропливав,
Не їв нічого – лиш коріння,
Та й жменьку недостиглих трав.

І чоботи до ніг примерзли,
Куди іти – не знав він геть,
Навпомацки він продирався,
І щогодини бачив смерть.

Та день сяйнув – Вільям Богу
Хвалу возніс в душі своїй:
Англійський корабель побачив,
І сер палив китовий лій.

І капітан побачив Стенлі,
І Вільяма побачив він,
Якого знав на Батьківщині,
Що той славетний дворянин.

На капітанове вітання
Не мовив Вільям ні слова,
Допоки той не присягнувся:
Його посудина оця.

Та сер у Летем-Голл не верне,
Не стріне там товаришів,
І не назве ім'я ніколи,
Як верне до своїх країв.

«Три роки житиму я мирно, –
Така-бо присяга моя, –
Як не сплинуть оці три роки, –
До Англії не верну я».

І до Голландії рушають,
І там гурток їх веселив,
І в Нижніх Землях опинились,
До інших рушили країв.

Джон Говелл Вільяму зустрівся,
Три роки – за помічника,
Давав житло, коли не стало
У них нарешті й мідяка.

Та за три роки Бога славив,
Хвалив у серцеві своїй:
Англійські кораблі побачив –
І вернув він у рідний дім.

Та в Летем-гейті він зухвало
Старому графу мовив так:
Що портер, поданий до столу, –
Гірш, аніж пійло для собак.

«Геть забирайся, ти, мужлаю,
Не смій тепер ні пари з вуст!»
Та каже Вільям: «Я у тебе
І народивсь, і хліб їв тут».

Пішов до Голланда старого, –
Той вельми лагідно стріва,
І от, як сіли за вечерю,
Дав щонайкращого питва.

«О Голланде, п'єм за англійців, –
Я зичу їм щасливих днів!
За морем бачив земляка я, –
І Вільям Стенлі звався він».

«Чи знаєш пана молодого?» –
Так Голланд запитав старий.
А Вільям: «Був він за морями,
Але, клянусь, то не пан твій».

«Ні, він мій пан, – так мовить Голланд, –
Він пан, найвищий дворянин;
Вмер старший брат його, а Вільям
Поїхав до чужих країн».

І удосвіта Голланд старий вируша,
І ще день не зайнявсь – він біжить
Все сказати, аж доки лорд Дербі старий
Не поїхав до власних угідь.

«З добрим ранком вас, пане мій, – мовив старий. –
Був у мене увечері гість:
Він з чужинських країв повернувся й приніс
Нам про Вільяма Стенлея вість».

«Приведи його швидше, – граф мовив старий, –
Дай побачити гостя цього;
Як розкаже новини про Вілла мого,
Обдарую безмірно його».

Та як Вільям до рідного батька прийшов,
То уляк і не звівся з колін,
І у батечка благословення благав,
І простити благав дуже він.

«Як ти Вілл і мій син, – граф промовив старий, –
А я певен, і вірю у це, –
Дав я персня, коли ти у путь відпливав, –
Поверни своєму батьку кільце».

Із шотландських народних балад *Зі збірки Ф. Дж. Чайлда*

№ 218 **НЕВІРНИЙ КОХАНИЙ ПОВЕРТАЄТЬСЯ** **(“The False Lover Won Back”)**

Переклад із мови скотс

А

Сидить прекрасна діва в будуарі,
Стиска лілеї рук,
І ось прийшов до неї хлопець жвавий, –
Зачула в двері стук.
«О юний Джоне, чом прийшов ти, – діва мовить, –
Так рано – ще світань?
Щось швидко вернув ти, гадаю,
З далеких мандрувань».
Він озирнувся, на неї пильно глянув
І каже: «Та до чого ти?
Я стрів красуню пречарівну,
Ще ліпшу, аніж ти».
«Мені чом кажеш це, зрадливий,
Улітку, у квітках?
Тебе усе одно назад поверну –
І взимку, і в дощах.
Та зараз, любий, зараз, любий,
Чому не вернеш ти?
Як іншу ти зустрів – теж маю
Я іншого знайти».
«Та обирай кого ти хочеш,
Свій вибір я зробив:
Красуню стрів од тебе ліпшу,
Назад не візьму слів».
Та діва у прекрасні шати вбралась
І слідує за ним;

А він сказав: «Та повернися,
Не стану я твоїм».
«Благаю, любий, прошу, любий,
Невже не вернеш ти?
На жаль, так палко присягався,
Але не вернеш ти!»
До міста першого дістались –
Він брошку їй купив,
Дав персня, та жене потому
Геть зі своїх шляхів.
«Благаю, любий, прошу, любий,
Невже не вернеш ти?
На жаль, так палко присягався,
Але не вернеш ти!»

Він в місті іншому купляє
Нові мітенки їй,
Ще й муфту, та жене потому:
«Шукай: десь милий твій!»

«Благаю, любий, прошу, любий,
Невже не вернеш ти?
На жаль, так палко присягався,
Але не вернеш ти!»

До міста іншого приходять –
Прокинулась любов,
Розчуливсь він і закохався,
Вона ж – у нього знов.
І в місті іншому купляє
Убір весільний їй,
Зробив її значною леді,
Де Бервік¹ чарівний.

В

Світило сонце на далекім схилі,
У місті, де доли,
Але там, де жив мій коханий Джонні,
Ні променя ніколи.
«Коли ж ти вернеш, любий мій,
О, де твоя любов?» –
«Згорить як верес дев'ять раз
Й зазеленіє знов».
«О, чом лишаєш, любий мій,
Чом йдеш у далину?
Мабуть, як вмру – тоді прийдеш
Ти на мою труну».
Вже взявся він за стремено,
Вже їхати пора –
Вона сказала, що йде з ним,
І зелен-плащ вбира.
У місто перше їдуть ось –
Купив панчохи їй
І пишну сукню, та жене:

¹ В оригіналі «sweet Berwick». Повна назва Бервік-на-Твід (Berwick-upon-Tweed) або Берік-апон-Твід – місто в Нортумберленді. Там, зокрема, відоме бервікське взуття (Примітка перекладачки).

«Геть! Я не буду твій!»
«Невже, о милий, розлюбив,
Не любя я тобі?
Але так палко присягавсь –
Не любя я тобі!»
В наступнім місті він купив
Нові панчохи їй,
Убір сліпучий – та жене:
«Геть! Я не буду твій!»
«Невже, о милий, розлюбив,
Не любя я тобі?
Але так палко присягавсь –
Не любя я тобі!»
А в місті іншому купив
Чудове їй вбрання,
Та знов жене красуню геть,
Від себе відганя.
А в місті іншому купив
Обручку до вінця –
І сльози діва осуша
Рожевого лица.
«Пасує личку це твому,
Зіницям як зірки!
Рожевим щічкам личить це –
Кохаю навіки.
Оце найбільше до лица,
Кохаю знову я,
Оце найбільше до лица,
І ти лише моя».

Із шотландських пісень

* * *

(“There dwell’d a man in Aberdeen...”)

*Переклад із шотландського діалекту
з дотриманням розміру*

Колись було це в Ебердіні:
Там чоловік поважний жив,
Ще не старий, розумний вельми,
Але бридкий – немає слів!

Він часто сватався до різних
І найдостойніших дівчат,
Та всі вони зухвало й грубо
Дари його несли назад.

Втомившись від невдач і горя,
Тоді засватав Мег дурну:
«Знайти таку дурепу годі,
Але я вигоду збагну:

Немає золота у неї –
Лиш коси – королівський дар;
Нема у неї самоцвітів,
Та очі сяють, наче жар.

Але на розум діва вбога,
Вона покривджена давно,
Бо розум – не скарби в крамниці,
Його не купиш все одно».

Посватався – і раптом виграв,
Тож поберуться молоді;
І, повертаючись додому,
Він розмірковував тоді:

«Я користь маю: поєднаєм
Чесноти в шлюбі ми свої:
Хай я бридкий – вона красуня,
Син вроду матиме її.

Не сумніваюсь: наші діти
На матір схожі будуть всі,
Від мене мудрість успадкують,
Позаздрять люди їх красі.

Нащадки будуть досконалі
На вроду і на розум теж;
І шлюб такий найкращим стане,
І щастя буде нам без меж».

Та що б ви думали? Як сталося? –
Як він задумав? – Зовсім ні!
Потворні діти – наче тато,
І наче матінка – дурні!

ВЕЛС – КРАЇНА БАРДІВ

ЧОРНИЙ ДРІЗД

(“Aderyn du”)

Валлійська народна пісня
Напівсліпий переклад

Чорний дрозде, пір’я – шовк,
Злотний дзьоб і срібний язичок,
Твій до Гідвелі політ,
Візьмеш в любові одвіт?

Раз, два, три – для мене це складне:
Лічить зорі – небо крижане,
Зняти місяць з небосхилу
І збагнуть, що мислить мила.